

- א. שבת קכח: משנה "אין מילדין..." ; תוס' שם ד"ה קמ"ל.
- ב. שר"ע, ש"ל, א; משנה ברורה וביאור הלכה שם.
- ג. שינוי ביולדת – מגיד משנה שבת פ"ב הי"א "וכל שאפשר לשנות משנין".
- ד. שר"ת אגרות משה, אר"ח ח"א סימן קל"ב.
- ה. שר"ת ציץ אליעזר, ח"ח סימן ט"ו, פרק ט' (בדילוגים. מצ"ב).
- ו. שלושה ימים ראשונים, שבעה, שלושים: שבת קכט. "אמרי נהרדעי: חיה שלשה... אומר לנכרי ועושה".
- ז. תרומת הדשן קמ"ח. שר"ע תר"ז, ד [לעניין יום כיפור]; ביאור הגר"א שם.
- ח. שר"ע ש"ל, ד; מ"ב ובה"ל.
- ט. מדורה ליולדת – שבת קכט. "אמר רב יהודה אמר שמואל: עושין מדורה... בתקופת תמוז"; רש"י שם (ורא"ש שם); רמב"ם שבת פ"ב הי"ד; מ"מ שם.
- י. שר"ע ש"ל, ו; מ"ב שם.
- יא. מאימתי נקראת יולדת לחלל עליה את השבת? שבת קכט. "מאימתי פתיחת הקבר... באגפיה"; שר"ע ש"ל, ג.

להדליק נר ואין להמילדת לסמוך על בקיאותה. ולכן אף שלדינא היתה אולי רשאה המילדת לסמוך על בקיאותה מ"מ כשהיולדת מפחדת שמא תטעה ולא תדע מה לעשות אף שבקיאה, שפיר קאמרה שלא תתיישב דעתה בלא נר. אבל בעובדא דידן שאין לה מה להתפחד ויודעת שאין שום צורך ותועלת בנסיעת הבעל והאם אתה ורק תונבא בעלמא הוא מה שמתפחדת ליסע בעצמה אולי פחד כזה אינו גדול כ"כ שיביא לסכנה כיון שאין שום טעם לפחדה. אבל מ"מ לדינא כיון דמצינו ביולדת שעלולה להסתכן מחמת פחד מי הוא שיכול לסמוך על חילוקים בחשש פקוח נפש ולכן אם אומרת שהיא מתפחדת אף אחרי שמסבירין לה שאין מה לפחד ליסע בעצמה יש בזה חשש פקוח נפש וצריך הבעל או האם ליסע עמה. ואף אם נוסעת להאספיטאל כשעדיין אינה צועקת בחבליה אם הוא במקום רחוק יש לו ג"כ ליסע עמה דאף שעתה לא תסתכן אבל הא אפשר באמצע הדרך יתוספו לה החבלי לידה עד השיעור שתצעק בחבליה שאז יש לחוש לשמא תסתכן מחמת פחדותה. ובכלל בנסיעה בקאר שלא שייך שמא ירבה בשבילו דהוא שוה לאחד ולהרבה אין בזה בעצם שום חלול שבת להנוסע עמה כיון שמותר הנסיעה בשבילה ואיני יודע בזה איסור ברור אף מדרבנן אם ההאספיטאל הוא בעיר או בתוך התחום אך אולי משום מראית העין ולכן יש להתיר אם תצטער מזה אף שלא יבא לידי סכנה. משה פיינשטיין.

שר"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קלב
בדבר האשה שצריכה ליסע בשבת בטעקסי /במונית/ להאספיטאל /לבית חולים/ כדי ללדת ומפחדת ליסע בעצמה סיון תשי"ב. מע"כ יידי הרה"ג ר' צבי גערצולין שליט"א.

בדבר האשה כשצריכה בשבת ליסע בטעקסי להאספיטאל כדי ללדת והיא רוצה שגם הבעל או אמה יסעו עמה משום שבזה יש לה יתובי דעתא אם יש להתיר כמו הדלקת נר שמותר אף כשאין צורך בעצם רק משום יתובי דעתא בשבת דף קך. והשבתי דלכאורה ל"ד להתם דדרך כל האדם להתפחד שמא לא יראו מה שצריכה דאף שהמילדת אומרת שבקיאה לידע גם בלא נר ודאי רשאה שלא להאמין לה ובדין קאמרה וכדחזינן שהמג"א /אר"ח/ בסי' ש"ל סק"ב נשאר בקושיא למה לן טעמא דמייטבא דעתא הלא צריכים להדלקת הנר לראות מה שצריכה עיין שם. ואף שברמב"ם פ"ב משבת הי"א מפורש שהדלקת הנר איירי קודם שהתחיל הדם להיות שותת שכתב בשעה שהיא צועקת בחבליה שהוא אף זמן רב קודם, ומה שהשמיט זה בש"ע פשוט שלא יפלוג בזה דאחר ששותת הדם לא מסתבר שיש בקיאים שיוכלו לידע בחשך מה שצריך אלא דאיירי קודם לזה בשעה שהיא צועקת בחבליה, ועיין בבאור הלכה שמשמע מלשונו שהם חולקים ולא מסתבר כלל. אך מ"מ מקשה המג"א משום שמסתבר לו שגם מתחלה כשכבר יש לה חבלי לידה יש כבר בעצם לחוש שמא יראו בכל רגע סימני פתיחת הקבר דשתיתת הדם וכיוצא שע"ז צריך

פֶּרֶק ט' א' אִם מוֹתֵר לַחֲלַל שַׁבַּת עֲבוּר חֲשַׁבִּי"ס = חוֹלָה שֵׁשׁ בּו סַכְנָה = וּלְמִלְאוֹת מְבוֹקְשׁוֹ בְּדַבָּר שְׁאִינוֹ נוֹגֵעַ לְרִפּוּאֲתוֹ כִּי אִם מִשּׁוֹם חֲשַׁשׁ שֶׁלֹּא תִטְרָף דַּעְתּוֹ עָלָיו. ב' אִם מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת לֹו דְבָרִים שְׂרֵגִילִים לַעֲשׂוֹתָן לַחֲלָה כִּזֶּה בַּחוּל הַגֶּם שְׁאִין סַכְנָה בְּמִנִּיעַת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אוֹ כְּשֹׁאֲפֵשֶׁר לַחֲכוֹת עוֹד בְּנִתְיַנֵּת הַרְפּוּאָה. ג' כְּשִׁמְזַמִּינִים רֹפֵא לַחֲשַׁבִּי"ס /לַחֲשִׁיב"ס/ אִם מוֹתֵר לְמַזְמִין לִיסַע אֶתּוֹ אֶל הַחוּלָה.

(א) בְּפֶרֶק הַקּוֹדֵם בְּאוֹת ו' הַבְּאֵנוּ דְבָרֵי תְּשׁוּבַת הַרְדַּב"ז שֶׁהִתִּיר לַחֲלַל שַׁבַּת בְּאִיסוּר תּוֹרָה כְּשֶׁהַחוּלָה אוֹמֵר צָרִיךְ אֲנִי לְתַרְפֹּה פְּלוֹנִית אֲפִילוֹ אִם הַרּוּפֵא אוֹמֵר אִינוֹ צָרִיךְ וְהִתִּיר גַּם מִטַּעַם מִשּׁוֹם דָּאֵם לֹא יִשְׁמַעוּ לוֹ שֶׁמֵּא תִטְרָף דַּעְתּוֹ עָלָיו. וְשִׁכ"כ גַּם הַבִּיאוֹר הַלְכָה בְּסִי' שִׁכ"ח סֵעִי' י' בְּד"ה וְרֹפֵא אַחַד.

וַיֵּשׁ לַעֲיִין לְכַאוּרָה ע"ז, כִּי לֹא מְצִינוּ שֶׁהִתִּירוּ לַחֲלַל מִשּׁוֹם טַעַמָא דְשִׁלְא תִטְרָף דַּעְתּוֹ כִּי אִם לַעֲבוּר מִשּׁוֹם כֶּךָ עַל אִיסוּר דְרַבְנָן, בְּדוּמָה לְהַמְבֹאֵר בְּגִיטִין ד' ע"ז ע"ב דֶּהֱתִירוּ מִשּׁוֹם כֶּךָ דְתִיזַל אִיהִי וְתִיחֹד וְתִפְתַּח וְתַחזִיק בָּהּ, וְכֵן בְּב"ד' קנ"ו ע"ב דֶּהֱתִירוּ מִשְׁר"ז לְקִנּוֹת קִנִּין מְשִׁכִּיב מֵרַע בְּשַׁבַּת, (עֵיין אַה"ע סִי' קל"ו סֵעִי' ז', וְחַר"מ סִי' קנ"ד וְסַמ"ע סִק"ג ע"ש), אֲבָל לֹא שִׁתִּירוּ מִשּׁוֹם כֶּךָ גַּם לַחֲלַל בְּאִיסוּר דְאוֹרֵייתָא.

וּבְשִׁרְע אֶר"ח סִי' ש"ו סֵעִי' ט' מְצִינוּ בַּהֲדִיא שֶׁהִתִּירוּ בְּכִזֶּה רַק לַעֲבוּר עַל אִיסוּר דְרַבְנָן, דְנִפְסַק שֶׁם דְחוּלָה דְתִקִּיף לִיהַ עֲלֵמָא וְאֵמֵר שִׁשְׁלַחוּ בְּעַד קְרוּבֵי מוֹתֵר לוֹמֵר לַעֲכַר"ם שִׁילַךְ חוּץ לְתַחוּם בְּשַׁבַּת אַחַר קְרוּבֵי שִׁיבּוּאוֹ, וְהַמ"ב בְּסִק"מ א"א מוֹסִיף דַּאֲפִי' לְשַׁכּוֹר עַכְר"ם רֶץ שִׁירוּץ כִּמָּה פֶּרְסָאוֹת בְּשַׁבַּת לַהֲבִיא קְרוּבֵי בְּמ"ש ג"כ שְׂרִי כִּדִּי שִׁלְא תִטְרָף דַּעְתּוֹ עָלָיו. הִרִי דְכָל מָה שֶׁהוֹתֵר מִשּׁוֹם שִׁלְא תִטְרָף דַּעְתּוֹ הוּא רַק בְּאִמִּירָה לַעֲכַר"ם. וַיַּעֲוִין שֶׁם בַּעֲרוּה"ש סֵעִי' כ' שֶׁמְבַאֵר דַּאֲפִי' אִיסוּר שַׁבּוֹת לֹא מְתִירִין בְּכִזֶּה שִׁיעֵשָׂה הַיִּשְׂרָאֵל בַּעֲצַמּוֹ בְּהִיּוֹת שְׁאִין זֶה רְפוּאָה אֲלֵא חֲשַׁשָּׁא בַּעֲלֵמָא. [וְדוּחַק לוֹמֵר דֶּהֱמַדוּבֵר בְּרַדְב"ז שֶׁם הוּא בְּאֵמֶת לֹא עַל חִילוּל דְאוֹרֵייתָא, דְסַתְמִיּוֹת דְבָרֵי בִזָּה וְכֵן שֶׁל הַמ"ב מְשַׁמַּע שֶׁמְדוּבֵר גַּם בְּחִילוּל תּוֹרָה].

וְצָרִיךְ לוֹמֵר דְשֶׁאֲנִי הַדְּבַר בַּהֲיַכָּא דְחֲשַׁשְׁתָּ תִירוּף דַּעְתּוֹ הוּא מְפַנִּי שִׁלְא מְמַלְאִים רְצוֹנוֹ בְּדַבָּר שֶׁחֹשֵׁב שֶׁאֵם יִמְלָאוּ רְצוֹנוֹ וְיִתְנוּ לוֹ זֶה, יִבִּיא לוֹ הַדְּבַר אֶת רְפוּאֲתוֹ, בְּכַפִּי שֶׁהַמְדוּבֵר בְּרַדְב"ז, כִּי בְשֶׁם חֲשַׁשְׁתָּ הַטִּירוּף יִכּוּלָה לַהֲבִיאָנָה לִידֵי סַכְנָה מְמִשִּׁית. וְרַק בַּהֲיַכָּא שֶׁחֲשַׁשְׁתָּ הַטִּירוּף הוּא מְפַנִּי שְׁאִין מְמַלְאִים רְצוֹנוֹ בְּדַבָּר שְׁאִינוֹ נוֹגֵעַ לַעֲצַמּוֹתוֹ, כְּבַהֲיַכָּא שְׁמוֹנֵעִים מִמֶּנּוּ נַחַת רוּחַ לְגַרְשׁ אֶת אֲשֶׁתּוֹ אוֹ לְהַקְנוֹת דְבַר

פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, וְכֵן בְּלַהֲבִיא לוֹ קְרוּבֵי שִׁירָאֵם, בְּכָל כְּגוֹן דָּא שִׁיעֵרוּ חֲז"ל שְׁאִי מִלּוּי רְצוֹנוֹ אִינוֹ יִכּוּל לַהֲבִיאֵו לִידֵי סַכְנָה שֶׁל מִמֶּשׁ, וְיִכּוּל רַק לְגַרוּם לַהֲרַעָה בְּמַצַּב רוּחוֹ וְצִלְלִיּוֹת דַּעְתּוֹ בְּמַצְבוֹ, וּמִשּׁוֹם כֶּךָ לֹא הִתִּירוּ בְּשֶׁם כִּי אִם לַעֲבוּר עַל אִיסוּרֵי שַׁבּוֹת. וּבַהֲיַכָּא שְׁרׁוּאִים שְׁאִי מִלּוּי רְצוֹנוֹ גַּם בְּשֶׁם תְּבִיאֵו לִידֵי פִיקוּר"ג = פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ = כּוֹתֵב בְּאֵמֶת גַּם בְּשֶׁם הַעֲרוּה"ש בְּאֶר"ח שֶׁם, דָּאֵם הַרּוּפֵא אוֹמֵר שֵׁשׁ סַכְנָה אִם לֹא יִקְיִימוּ דְבָרֵי הִרִי הוּא כְּכָל חוּלָה שֵׁשׁ בּו סַכְנָה ע"ש, וְלִזֶּה אוֹלֵי הַמְכוּוֹן גַּם בְּפֶרֶמ"ג שֶׁם בְּא"א סִקִּי"ח בְּמ"ש עַל הַאִי דִּינָא בְּשֶׁם בִּלְשׁוֹן: כָּל פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ שְׂרִי אֶף בְּד"ת ל"ש בְּמִידֵי דְרַבְנָן עֵיין שֶׁם.

(ב) וּבְמָה שְׁאוּסֵר הַעֲרוּה"ש הַנ"ל שִׁיעֵשָׂה הַיִּשְׂרָאֵל בַּעֲצַמּוֹ מִשּׁוֹם הַחֲשַׁשָּׁא שֶׁל טִירוּף דַּעְתּוֹ אֲפִילוֹ אִיסוּר שַׁבּוֹת, אִין הַדְּבַר בְּרוּר כִּי, וְהִרִי בְּגִיטִין /ע"ז/ וּב"ב שֶׁם /קנ"ו/ הַתִּירוּ ע"י יִשְׂרָאֵל. עֵיין בְּרַא"ש בְּגִיטִין שֶׁם סִי' ב' וְקנ"ג ע"ש. וּמְצִינוּ לְהַגְאוֹן בַּעַל שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהַדְר"ג ח"ב סִי' ק"פ שֶׁנִּשְׁאֵל מֵאַחַד שְׁבָא לוֹ יִדְעָה שְׁאֲשֶׁתּוֹ תִקִּיף לָהּ עֲלֵמָא אִם מוֹתֵר לְנִסּוּעַ שְׁמָה בְּשַׁבַּת, וְהַשִּׁיב לְהַתִּיר בַּעֲפ"י הַנִּפְסַק בְּסִי' ש"ו הַנ"ל, וְהוֹסִיף לְבַאֵר דָּאֶף דָּשֶׁם אִינוֹ רַק אֲמִירָה לַעֲכַר"ם שַׁבּוֹת וְכַאֵן הַיִּשְׂרָאֵל יִסַּע בְּשַׁבַּת, מ"מ הֵא רְכִיבָה בְּשַׁבַּת ג"כ אִינוֹ רַק שַׁבּוֹת וְכו' דְכָל שֶׁהוּא צוּרֵךְ הַחוּלָה מְתִירִין כָּל שַׁבּוֹת ע"ש. הִרִי דְפִשְׁטָא לִיהַ לְהַשׁוּר"מ לְהַתִּיר בִּזָּה גַּם ע"י יִשְׂרָאֵל כָּל כִּמָּה שִׁזָּה לֹא גּוֹבֵל בְּחִילוּל שַׁבַּת מַה"ת. [וַיַּעֲרֵשׁ בְּשִׁרְמ"מ מ"ש שֶׁנִּתֵּן גַּם כְּתַב בִּידֵי הַשׁוֹאֵל עַל הַהִיתֵר כִּדִּי שִׁלְא יִהְיֶה חִילוּל הַשֶּׁם וְגַם צוּוּה עָלָיו שֶׁבַעַת רּוֹכְבוֹ לֹא יִלְבַּשׁ בְּדָךְ שִׁיכִירוֹ בּוֹ שֶׁהוּא יְהוּדִי כִּדִּי שִׁלְא יִהְיֶה חִילוּל הַשֶּׁם, מִשּׁוֹם דָּאֵטוֹ יִרְאֶה לְכָל הַהִיתֵר עֵיין שֶׁם. וַיֵּשׁ אוֹלֵי סְבָרָא לוֹמֵר דְבָאֲדָם שִׁידוּעַ לְשׁוּמֵר שַׁבַּת וְחֲזוֹתוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו עַל כֶּךָ אִין לְחוּשׁ לְחִילוּל הַשֶּׁם, כִּי חֲמִירָא בְּעֵינֵי הָעוֹלָם רְכִיבָה עַל סוּס בְּשַׁבַּת וְיִתְלוּ שֶׁבֶטַח רּוֹכֵב מִשּׁוֹם חוּלָה, עֵיין מ"ש קִצַּת בְּדוּמָה לִזֶּה בְּשִׁרְתָּ מַחְנֵה חַיִּים חֲאֶר"ח ד"ג סִי' כ"ג ד"ה סוּף דְבַר עֵיין שֶׁם].

(ג) וּמְדַבְרֵי הַשׁוּר"מ נִרְאֶה שֶׁהִתִּיר בְּנִידוּנוֹ גַּם כְּשֶׁהַחוּלָה לֹא דִרְשָׁה זָאֵת, וְרַק עֲפ"י הַשְּׁעָרָה שֶׁבּוּדָאֵי תִהְנֶה כְּשִׁיבּוּאֵי אֵלֶיהַ בַּעֲלָה, כִּי לֹא נִזְכַּר בְּשִׁאֵלָה מְדִרִישָׁה כִּזָּאֵת מִצַּד הַחוּלָה, וְזוֹ קוּלָא גְדוּלָה.

וּמְצַאֲתֵי שֶׁכְּבֵר כְּתַב לְהַשִּׁיג עָלָיו עַל כֶּךָ בְּסִפֵּר שׁוֹרֵת הִרִי בְּשִׁמִּים מִהַדְר"ת סִי' קפ"ט, וְכוֹתֵב עָלָיו שֶׁהוּא נִפְלָא לְהַתִּיר בְּכִזֶּה דְבַכְה"ג הֵא ל"ש הַחֲשַׁשׁ שִׁלְא תִטְרָף דַּעְתָּה ע"ש. וְכַפִּי הַנִּרְאֶה גַּם הַשׁוּר"מ לֹא הִתִּיר בְּכִזָּאֵת ל"א בְּגוּוֹנָא שֶׁל נִידוּנוֹ שֶׁכַּפִּי הַנִּרְאֶה שֶׁכְּבָה הָאֲשָׁה בְּבִי"ח מְרוּחַק בְּאִין לָהּ שֶׁם כָּל מְכִיר וְגוּאֵל בְּאוּפֵן שֶׁהִיא בְּרוּר שֶׁכָּל כִּמָּה שִׁלְא יִמְהַר בַּעֲלָה לְבּוֹא אֵלֶיהַ הַחֲשַׁשׁ מְבוֹסַס שֶׁתִּטְרָף דַּעְתָּה עָלָיו, וְדַבָּר זֶה

הַיָּמִינִי

יוצא מגוף דברי השו"מ במ"ש בהמשך דבריו שם בלשון ובפרט שהיא בכפר או בעיר שאין לה מכיר שמה דבוודאי תהנה אם יבא בעלה וא"כ ספק פיקוח נפש דוחה שבת כיעו"ש.

עוד כותב ההרי בשמים שם להשיג על השו"מ על מה שהתיר רכיבה על סוס, וכתב דדבר זה הוא לומר כן, דאפי' להרשב"ם ותוס' וא"ז שמתירין לקנות משכ"מ = משכיב מרע = בשבת אפי' במתנה במקצת שלא תטרף דעתו, הא ליכא רק חדא איסורא, משא"כ ברוכב ע"ג בהמה בשבת הא איכא משום שביתת בהמתו אם היא שלו, ומשום מחמר וכו', וגם משום משתמש בבע"ח = בבעלי חיים =, ושמא יחתוך זמורה וכו', וגם איסור תחומין, ואטו נימא דאם הותר איסור א' בשביל שלא תטרף דעתו יהיו נתרין כמה איסורין וכו' עיין שם, [ויעוין מה שהוסיף ההרי בשמים לכתוב בזה עוד במהדו"ג סי' נ"ה ע"ש] ולפי ההשערה האמורה בפיסקא הקודמת נראה שגם השו"מ מה שהתיר הוא מפני שחשב עובדא דיליה כגובלת כמעט עם ספק פיקו"נ = פקוח נפש =, ומשום כך מביא גם בסוף דברי תשובתו שם הוכחה כמה גדול כח שכיב מרע שחששו שלא תטרף דעתו מההיא דסי' שכ"ח שהתירו לשחוט לחולה שיב"ס אף אם יש נבילה מוכן וכו', דבר שההרי בשמים שם מתמה על הדמיון משם שהמדובר בלהאכילו משום פקו"נ כיעו"ש, אבל לפי הנ"ז מתיישב שפיר, וזה בדומה למ"ש ליישב לעיל באות א' דברי הפרמ"ג [שההרי בשמים שם כותב באמת גם להקשות עליו, אבל לדברינו מיושב. ויעו"ש בהרי בשמים שכותב עוד מקום לחלק בין היכא שברור דאיכא משום טירוף דעת אם לא יעשו רצונו אזי מתירין אפי' שבות דאית ביה מעשה, ובין היכא דאיכא רק חשש לטירוף דעת דאזי מתירין רק שבות דלית ביה מעשה עיין שם, ובדרך זו יכלנו גם ליישב דברי הערוה"ש שמדבר רק בחששא ויש להאריך].

(ד) וזאת שפיר התיר גם ההרי בשמים לנסוע ברכבת של נכרים כשהחולה המסוכן מבקש שיבואו אליו כיון דליכא רק משום תחומין וכו' ומה שמבערין הגחלים הא אינו בשביל ישראל כיון דגם אם לא יהיה סיעת בנ"א = בני אדם = הולכים העגלות מדי יום ביומו לזמנים הקבועים, וגם הא עכ"פ ברוב נכרים מותר עיין שם, וכפי הנראה לא מתיר ההרי בשמים עבור זה שהישראל ישכיר גוי במיוחד עבורו, ויוצא שאסור לשכור נכרי שיובילו במונית לבי"ח אל החולה שיב"ס שמבקש שיבוא אליו. ויעוין שם במפתחות הספר שמביא בשם ספר שו"ת מגדל השן סי' ב' שג"כ לא התיר בשביל להתראות ע"ש אך אבל נראה דהרוצה לסמוך בכגון דא על פשטות משמעות דברי השו"מ

שמתיר, וכפי שהבין מדבריו גם ההרי בשמים, יש לו מקום לכך. ובפרט בנסיעה בכלי רכב שאינו מרותם לבהמה שבכגון דא הרי ליכא לחריפות השגותיו של ההרי בשמים, ובלבד כשישנם דברים ניכרים שדרישת החולה לכך היא רצינית והחשש של שמא תיטרף דעתו הוא מבוסס.

ויעוין בספר פתח הדביר על או"ח סי' ט"ו אות י"ז שהתיר לצוות לנכרי לכתוב מכתב בשבת בכתב שלהם עבור חולה שביקש להודיע מיד לאחיו ממחלתו המסוכנת שיתפלל לרפואתו בכדי ליישב דעתו של החולה דהוה תקיף ליה עלמא טובא והיה מצטער הרבה על כך, וגם דאפשר יהי' שעת רצון ויקובל תפלת אחיו והלימוד והצעקה, והצדקה ושב ורפא לו עיין שם. ולדעתי אם באפשרי להשתמט מהחולה שלא ירגיש שלא הודיעו יש להנזי טובא אם להתיר רק משום תועלת התפלה והעצקה / והצעקה / והצדקה, וכבר כתבתי דברים בזה לעיל בפ"ח אות ז'. וגם כהדבר / כשהדבר / נוגע לישוב דעתו של החולה נאמר בזה כהדברים שמסיים ההרי בשמים שם: אולם ענין זה מסור להמורה להורות כפי צורך השעה שלא להקל בדבר למען לא יזלזלו ההמון בקדושת שבת ח"ו...

(ח) והנה בשו"ת הרי בשמים שם במפתחות הספר מעתיק עוד בשם ספר שו"ת מגדל השן שכ' לענין אם חולה מסוכן שולח אחר אביו בעניני רפואה יש מקום להתיר ליסע בשבת דהרי מצינו בה' שבת סי' ש"ל ביולדת דמדליקין לה הנר כדי ליישב דעתה משום דחיישי' שמא תתפחד והפחד יגרום לה סכנה ע"ש, ואין הספר מגדל השן תח"י לעיין בגופן של דברים, אבל ראיתי בספר ארחות חיים על או"ח בסי' ש"ו אות י"ג שהעתיק בשם שו"ת מגדל השן שם, שהנידון היה בחולה שיש בו סכנה ששלח לעיר אחרת שישלחו לו רופא עכו"ם, והתיר שם לישראל ליסע בשבת עם הרופא ולא סגי אם שוכר עגלה ומושיב הרופא על העגלה ושולחו להחולה דחיישינן שמא לא יזרז ואולי יארע לו איזה עסק בדרך שיהיה מעוכב ע"י מי שימצאהו בדרך ויתעסק עמו וישהה שם שזה דבר מצוי הוא. וגם בשולח מעיר לעיר ליקח הרפואות באפטיק / מבית מרקחת / ושולח עכו"ם מותר לישראל לישב ומחויב הוא, ועפי"ז התיר שם למי שהיה חולה מסוכן ושולח אל האפטיק רחוק ב' פרסאות ושם היה דר אביו ושולח שאביו יבוא ג"כ תיכף, והתיר כיון שהשליח היה עכו"ם והוא מוליך הרפואות ויש לחוש שיתעסק בדרך ולא ימהר כ"כ ולכן התיר לאביו שיסע עם העכו"ם שמוליך הרפואות עכ"ד האו"ח. העתקתי דבריו באשר הלכות גדולות המה, וגם נלמד מזה דה"ה כשהולכים להזמין רופא ישראל דג"כ מותר לו לשליח ליסע אתו, ואולי

ממונא לקולא למוחזק, וכיון דליתא לה"ג נתרועע היסוד של פסק האשירי דבעינן מעל"ע. ואף כי אשירי גופיה תירץ ההיא דה"ג בענין אחר פ' המילה. ואף על גב דפ' הערל /יבמות ע"א עמוד א' /מסיק דיום הבראתו של תינוק בעינן מעל"ע, אלמא מידי דהבראת הגוף חשבינן מעל"ע. י"ל דיחילוק בין חולי הגוף מחמת הלידה ובין חולי הגוף דעלמא

גם מחויב בכך דזיל בתר טעמא, דאם יסע לבד יש לחוש לשמא לא יזדרז כ"כ וגם אולי פן יעכבוהו בדרך בשביל עסק אחר, כאשר מצוי הדבר. ודוחק לחלק בזה בין רופא עכו"ם לבין רופא ישראל, ולומר דרופא ישראל שאני שמכיר יותר בטיב האחריות, ובפרט שכמעט רובא דרופאי ישראל של זמנינו אינם שומרי דת, וע"כ ספק נפשות להקל. [ויעיין מ"ש בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' מ' פ"א לענין אי מותר בשבת להלוות לנסיעה עם מילדת כדי שלא יעברו על איסור יחוד ע"ש, וכעת ראיתי גם מ"ש בזה בספר שו"ת עמק שאלה חאו"ח סי' י"ד עיין שם ואכמ"ל יותר].

תרומת הדשן סימן קמח

שאלה: אשה שילדה בשביעי בתשרי, שרי להאכילה ביום הכיפורים אפילו לא אמרה צריכה אני או לאו?
תשובה: יראה דאין להאכילה בכה"ג אם לא אמרה צריכה אני. דגרסינן בפ' מפנין, חיה שלשה שבעה ושלשים, תוך שלשה בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני מחללין, משלשה עד שבעה אמרה לא צריכה אני אין מחללין, הא סתמא מחללין כו', התם קאי על חילול שבת. ונראה דה"ה בשיעורין הללו, לענין ביטול עינוי יוה"כ יש לחלק ג"כ בין תוך ג' לאחר ג'. ונראה דתוך שלשה לא חשיב להו מעת לעת, כענין שאילתינו, ילדה שבעה בתשרי בערב שיאכלה /שמא צ"ל: שתאכל/ ביוה"כ בחצות היום, דעדיין תוך שלשה הוא מעל"ע = מעת לעת = /שמא צ"ל: מעל"ע הוא/. אלא הנך שלשה חשבינן לפי סדר הימים, ומיד כשנכנס יום רביעי ללידתה מיקרי לאחר שלשה. ואף על גב דאשירי פ' מרובה כתב לפי פירוש דה"ג סבירא להו שרי אמירה לנכרי אפי' במלאכה דאורייתא לצורך מילה. ומותבינן עלה מההוא עובדא דפ' הדר /ערובין סז ע"ב/ דההוא ינוקא דאשתפך חמימי. ותירץ אשירי ההוא קושיא דבעי מעל"ע. בתוס' פ"ק דגיטין /ח' ע"ב ד"ה אף על גב/ לא רצו לתרץ הכי, וכתבו דדוחק הוא לומר דבעינן מעל"ע. וא"ת ונימא דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא בספק נפשות להקל, והכי פסיק תלמודא בפ' מפנין /שבת קכט ע"א/ בפלוגתא דמר זוטרא ורב אשי, וכן פסק אשירי במס' יומא בפלוגתא דרבוותא. כיון דאשירי לא כתב דבעיא מעל"ע אלא כדי ליישב הלכות גדולות דלעיל, ואהא פליגי רב אלפס ור"י כדאיתא באשירי פ' ר"א דמילה. וכתב מהר"ם במרדכי פ' נערה דנוהגין לפסוק כרב אלפס בדבר שלא נחלקו עליו התוס', וכ"ש היכא שהתוס' שוין לו, והתם הוא נמי לאפוקי ממונא מן המוחזק, ואף על גב דקי"ל ספק